

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Att: Liv Holmefjord og Frida Enholm Husem

Lovund, 10. februar 2023

Innspill vedrørende næringsplaner for norske havområder – havbruk til havs

Utror AS («**Utror**») viser til Nærings- og fiskeridepartementets invitasjon av 25. januar 2023 om å gi innspill til næringsplaner for norske havområder.

Utror er en aktør som har som ambisjon å etablere havbruksvirksomhet til havs, som en er en helt ny havbruksform som Nærings- og fiskeridepartementet har åpnet for ved forskriftsendring 7. november 2022. Vår ambisjon er fortrinnsvis å etablere havbruk til havs utenfor kysten av Nordland, hvor Kongen i statsråd den 11. november 2022 besluttet igangsetting av konsekvensvurdering for havområdet «Trænabanken». Utror skal ta en ledende rolle i utviklingen av havbruk til havs, og har som overordnet mål om å bli en ledende operatør innenfor havbasert oppdrett.

Utrors majoritetsaksjonær, Lovundlaks, er et lite lokalt oppdrettsselskap på Helgeland og en av pionerne i norsk oppdrettsnæring. Lovundlaks har, sammen med omkringliggende oppdrettsselskaper på Helgeland, demonstrert god biologisk produksjon i kystnære områder og sterk investeringsvilje og -kapasitet til å videreutvikle havbruksnæringen regionalt og nasjonalt. Sammen med resten av havbruksnæringen på Helgeland har Lovundlaks god tilgang på nødvendig infrastruktur for å lykkes med havbruk til havs, i tillegg til sterke tradisjoner for samarbeid mellom ulike næringsaktører. Lovundlaks og Utror ønsker å bidra til at Nordland blir en eksempelregion for hvordan små og større oppdrettere kystnært, havbruk til havs-aktører, og andre næringsaktører, kan samarbeide for bærekraftig forvaltning og ressursutnyttelse i åpent hav.

Havbruk til havs innebærer et betydelig verdiskapingspotensial over de neste tiårene, med potensiale for mange tusen arbeidsplasser gjennom verdikjeden og tilhørende ringvirkningsnæringer. Havbruk til havs vil bygge på norsk spisskompetanse både fra dagens havbruksnæring, maritim næring og offshoreindustri, og være et viktig bidrag til blågrønn omstilling i dagens olje- og gassavhengige leverandørnæring. Samtidig vil havbruk til havs kunne ytterligere forsterke og videreutvikle Norges verdensledende posisjon innen havbruksnæringen.

Vi vil benytte anledningen til å rose Regjeringens igangsettelse av arbeidet med utarbeidelse av næringsplaner for norske havområder. Utror er positive til etableringen av overordnede næringsplaner som ivaretar både eksisterende og nye havnæringsers interesser, og som samtidig etablerer styrende prinsipper for arealbruk og sameksistens til havs. Gjennom tidlig involvering og tett samarbeid mellom næringsaktører og forvaltning, vil havområdene kunne bli fantastiske vekstmotorer i den blågrønne omstillingen, hvor både eksisterende og nye havnæringer høster synergier av hverandre. Utror ser frem til å bidra i videre utvikling av fremtidens havbruksnæring, inkludert videre bidrag i prosessen med utarbeidelse av næringsplaner for norske havområder.

Bakgrunn: Havbruk til havs på vei inn i realisering- og industrialiseringsfasen

Norsk havbruksnæring har vært en berg-og-dalbanefortelling siden de første pionerne startet for godt over 50 år siden. Oppdrett av laks startet som en bi-inntekt i et forsøk på å skape helårlige arbeidsplasser i fraflytningstruede kystområder på slutten av 60-tallet og begynnelsen av 70-tallet. De påfølgende tiårene var preget av store opp- og nedturer, og reisen frem til dagens havbruksnæring med enorm verdiskaping for Norge som helhet, og særlig for kystsamfunn langs hele vår langstrakte kyst, har vært lang og til dels brokete.

I dag er havbruksnæringen Norges nest største eksportnæring, med et betydelig potensial for ytterligere utvikling av Norge som global matleverandør basert på produksjon fra havet. Dog eksisterer det betydelige utfordringer som næringsaktørene i havbruksnæringen bruker enorme ressurser på å løse. Utfordringer som sykdom, lus, miljøpåvirkning, og arealkonflikter i de kystnære områdene har gjort det attraktivt og nødvendig for havbruksaktører å forsøke å utvikle nye teknologier som lukket oppdrett i sjø og på land, samt å ta i bruk mer eksponerte arealer i sjø for å produsere laks i.

En mulig løsning på flere av disse utfordringene er å flytte produksjonen lengre til havs. Slik produksjon vil foregå i større konstruksjoner, og kreve store investeringer for å realisere. Med den riktige politiske og regulatoriske tilretteleggingen, tror vi havbruk til havs vil kunne utvikle seg til et nytt norsk industrieventyr. En realisering og industrialisering av havbruk til havs vil fordre en storstilt satsing i hele verdikjeden, og det vil være behov for arbeidskraft fra alle utdanningsledd.

Arbeidet med å legge til rette for havbruk til havs har vært og er en prioritert oppgave for regjeringen. Den midlertidige ordningen med utviklingstillatelser som ble gjennomført mellom 2015 og 2017 markerte på mange måter startskuddet for havbruk i nye havområder, med fullskala prøveproduksjon av flere av de tildelte og realiserte havbruksenhetene designet for mer værutsatte områder langs norskekysten og i åpent hav. Siden den tid har den regulatoriske prosessen med å legge til rette for kommersiell havbruksaktivitet i åpent hav pågått. Solberg-regjeringen uttalte i datidens havstrategi «Ny vekst, stolt historie» (publisert 23. mars 2017) at de ville vurdere rammene og regelverket for havbruk lengre til havs nærmere, slik at regelverket ikke hindrer utvikling og innovasjon i næringen. Videre fremkom det i den oppdaterte havstrategien «Blå muligheter» (publisert 3. juni 2019), at Solberg-regjeringen vil «få på plass et fremtidsrettet regelverk for havbruk til havs som legger til rette for videre næringsutvikling».

Den sittende Støre-regjeringen har gjort havbruk til havs til et av satsningsområdene for fremtidens havbruk. Hurdalsplattformen sier at regjeringen vil «utvikle et eget konsesjonsregime for oppdrett til havs med strenge krav til bærekraft og sameksistens mellom ulike havnæringer». Det regulatoriske arbeidet med havbruk til havs har vært preget av sterk fremdrift over det siste året, og viktige brikker for realisering av havbruk til havs er nå på plass.

Det overordnede regelverket ble fastsatt 7. november 2022, med et nytt kapittel fire i laksetildelingsforskriften og endringer i produksjonsområdeforskriften. I tillegg ble tre områder utenfor hhv. Rogaland («Norskerenna Sør»), Trøndelag («Frøyabanken») og Nordland («Trænanbanken») besluttet konsekvensvurdert for havbruk til havs i statsråd den 11. november 2022. I henhold til Nærings- og fiskeridepartementets tidslinje søkes det å gjennomføre tildelingsprosess for havbruk til havs-tillatelser fra 2024.

Våre innspill

Når det nå skal utarbeides marine næringsplaner mener vi det er et behov for at myndighetene er transparente i kommunikasjonen rundt hvordan områder skal prioriteres, og at det etableres en rød tråd fra de overordnede næringsplanene til havs og videre til de respektive konsekvensvurderingene som de respektive havnæringene skal gjennomføre over de neste årene. Oppsummert mener vi at det bør være tre styrende hovedprinsipper ved utarbeidelse av næringsplanene, i uprioritert rekkefølge:

- Næringenes ringvirknings-/verdiskapingspotensial
- Muligheten og evnen til sameksistens
- Bærekraftig utnyttelse og forvaltning av områdene

I det følgende vil vi beskrive disse prinsippene i ytterligere detalj, med en beskrivelse av hvorfor dette er viktig for å kunne lykkes med regjeringens mål om utvikling av en ny havbruksnæring i åpent hav uten at dette går på bekostning av en bærekraftig utnyttelse av havareal og sameksistensen med eksisterende og nye havnæringer.

1.1 Prioritering av areal og tilrettelegging for prosjektrealisering i industriell skala

Hovedkriteriet for hvilke næringer som bør prioriteres i næringsplanene bør være anslått verdiskapning i det angitte området, hvor aktørens midlertidige og permanente påvirkning på området vektles, både med positive og negative påvirkninger. Denne hovedregelen er etter vårt syn mest i tråd næringsplanenes hensikt om mest mulig effektiv arealutnyttelse og bærekraftig utvikling. Likevel mener vi at for å sikre at fremtidige næringer gis plass i næringsplaner bør det tas utgangspunkt i verdiskapingspotensialet til den aktuelle næringen, og ikke den konkrete verdiskapningen aktørene har i dag.

I tillegg til den overnevnte hovedregel, bør de områder som er best egnet for konkrete næringers utøvelse prioriteres for de respektive næringene. Eksempelvis er det viktig for å lykkes med realiseringen av havbruk til havs at de områdene som har de beste naturgitte utgangspunktene for produksjon av matfisk i industriell skala prioriteres til nettopp dette. Dette innebærer at bølge, strøm-, temperatur- og oksygenforhold må være best mulig for produksjon i industriell skala, og at eventuelle samlokaliseringer til havs må skje i havområder som er velegnet fra begge næringers individuelle perspektiver.

For havbruk til havs spesifikt, er det avgjørende at områdene som prioriteres må være store nok til å ivareta biosikkerheten mellom produksjonsenhetene, og muliggjøre produksjon av matfisk i industriell skala i de prioriterte områdene. For at Norge skal fortsette å være en ledende sjømatnasjon er det viktig at produksjon av sjømat gis adekvat areal til å kunne utvikle fiskerinæringen og havbruksnæringen samtidig.

Samtidig som vi ber om at områdene som objektivt sett er best egnet til produksjon av laks, prioriteres til nettopp dette, så ønsker vi å spille inn at det som hovedprinsipp må prioriteres næringer og tiltak som gir direkte og indirekte verdiskapning til nærliggende kystområder. Et scenario hvor havområder beslaglegges av nye havaktører som bidrar lite til verdiskapningen i de omkringliggende kystområder på bekostning av aktører som nettopp bidrar til slik verdiskapning, henger etter vår mening dårlig sammen med det politiske ønsket om å ta i bruk hele Norge og vil svekke nye næringers «license to operate» til havs.

1.2 Samhandling og samlokalisering: Havbruk til havs velegnet til sameksistens med andre nærings- og miljøinteressenter til havs

De kommende årene vil det være mange ulike næringer som ønsker areal i norske havområder, være seg olje- og gassutvinning, kraftproduksjon, mineralutvinning, havbruk av ulike slag av og ordinære fiskerier. Det vil i en slik prosess være naturlig å identifisere overlappende arealinteresser, hvor en rekke faktorer må hensyntas for å fastsette prioritering av områder. Næringsplanene bør etter vårt syn inneholde noen prinsipper om hvordan næringene kan finne frem til gode løsninger for overlappende arealinteresser.

Næringsplanene bør derfor utformes slik at de legger til rette for en dialogbasert og løsningsorientert sameksistens mellom ulike næringer. Overlappende arealinteresser trenger ikke å være utelukkende negativt eller grobunn for konflikt. Med riktig tilrettelegging kan slike overlappende arealinteresser skape ny teknologi som bidrar til mer effektiv arealutnyttelse i havet, og dermed frigjøre ytterligere areal for vekst. I så måte vil det være i næringsaktørenes interesse å skape nye løsninger som sikrer bærekraftig utnyttelse av havareal. I tillegg kan økt aktivitet i havområder som i dag benyttes av få aktører, bidra til forhøyet beredskapsbehov som, hvis dekket, vil bidra til økt sikkerhet for alle aktørene i det gitte havområdet.

Utror er positiv til dialogbasert og løsningsorientert sameksistens, så fremt slik sameksistens skjer på fiskens premisser, og at arbeidstakernes HMS ivaretas. I det legger vi i at fiskens helse og velferd må stå i høysetet i områder som prioriteres for havbruk til havs, og at eventuell sameksistens må løses på en slik måte at fisken ikke berøres negativt. I tillegg er det viktig at våre medarbeidere som skal oppholde seg i kortere eller lengre perioder på produksjonsenhetene ikke blir uforholdsmessig negativt berørt av slike sameksistensløsninger, typisk ved støy eller andre relevante risikoelementer.

I samarbeid med Havforskningsinstituttet kartla og identifiserte Fiskeridirektoratet i 2019 områder som kan være egnet for havbruk. Vår forståelse av hensikten med studien var å identifisere areal som i mindre grad anvendes av andre næringer, og som samtidig innehar naturgitte forhold som muliggjør produksjon av laks i åpent hav. Kartleggingsarbeidet var viktig grep for å komme i gang, og metodikken med identifisering av områder med lavt relativt aktivitetsnivå var etter vårt syn et viktig premiss for å minimere fremtidige arealkonflikter ved etableringen av havbruk til havs.

Utror har videre i den pågående forberedelses- og realiseringsprosessen etterstrebet tett dialog og samhandling med eksisterende og nye kyst- og havnæringer. Gjennom dialogmøter og samhandling med næringsliv, forvaltning og interesseorganisasjoner er det etter vår oppfatning etablert god forståelse for hverandres arealinteresser og -behov. Høringsprosessene i forkant av beslutning om offentlig overordnet konsekvensutredning av de tre havområdene for havbruk til havs i 2022 mener vi har ytterligere forsterket dette inntrykket. Her har eksisterende næringer til havs blitt hørt i deres innspill og forslag til justeringer, og man har i forkant av endelig beslutning om konsekvensvurdering kommet frem til gode løsninger både for eksisterende og nye næringsinteressenter.

1.3 Fremtidig utvikling og verdiskapning

Når næringsplanene til havs skal utformes, er det viktig for oss at de utformes langsiktig og gir næringsaktørene forutsigbarhet til å kunne investere og drifte i de nye områdene. Politisk og regulatorisk forutsigbarhet er et viktig premiss for å gjøre norsk sjømatnæring attraktivt for ekstern kapital, og følgelig er

denne forutsigbarheten essensiell for at Norge skal kunne holde tritt med den internasjonale utviklingen i sjømatnæringen.

Næringsplanene som skal legges frem vil være premissgivende for utviklingen av næring i de aktuelle områdene for de neste tiårene. Det er derfor viktig at næringsplanene utformes langsiktig og slik at næringen får tillit til prioriteringene. Denne tilliten til den politiske forutsigbarheten for marine næringsplaner bygges opp ved at næringsaktørene får ta en aktiv del i planleggingen og utformingen, samtidig som at de fastsatte planene opprettholdes over tid.

Forutsigbarhet i næringsplanene betyr likevel ikke at man skal hindre fremskritt i takt med utviklingen av ny teknologi og kunnskap. Adgang til å revidere planene etter hvert som forutsetningene endres, er et viktig verktøy for å kunne holde tritt med nye næringer, nye teknologiske løsninger eller andre vesentlige hendelser. Gjennom tett samhandling mellom myndigheter og næring vil adgang til å revidere planene etter hvert som forutsetningene endres være et viktig verktøy for å kunne holde tritt med nye næringer og nye teknologiske løsninger.

Oppsummert vil en satsning på havbruk til havs bidra til:

- Økt verdiskapning og flere arbeidsplasser langs kysten
- Sikre Norges ledende rolle i den internasjonale konkurransen hvor bærekraftig matproduksjon blir stadig viktigere
- Et mangfoldig og konkurransedyktig kompetansemiljø rundt havbruk i Norge, med flere norske aktører på alle nivåer i verdikjeden
- Videreutvikling av norsk spisskompetanse og leverandørindustri innen maritim, offshore og havbruk

Utror mener havbruk til havs er nøkkelen til lønnsom og bærekraftig vekst for norsk havbruksnæring. Tilrettelegging av egnet areal for havbruk til havs gjennom næringsplaner for norske havområder er en viktig forutsetning for at Norge som den ledende sjømatnasjonen leder an utviklingen av en helt ny næring, og at Norge i et globalt perspektiv kan bidra til den globale matforsyningen og til å nå FNs mål for bærekraftig utvikling og matsikkerhet.

Med vennlig hilsen

Olav-Andreas Ervik

Daglig leder, Utror

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift.